

Reflecties van begeleiders

Betekenisvolle interactiemomenten met mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking

Voor mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking¹ en hun begeleiders is het aangaan van betekenisvolle interactiemomenten niet altijd eenvoudig. Om begeleiders hiervoor meer handvatten te bieden, heeft de Academische Werkplaats Leven met een verstandelijke beperking (AWVB, Tranzo, Tilburg University) onderzocht wat voor hén een interactiemoment met iemand met een zeer ernstig verstandelijke beperking betekenisvol maakt. In het onderzoek is ook gekeken naar welke omstandigheden helpend zijn voor het ontstaan van een betekenisvol interactiemoment.

Over het onderzoek

Voor het onderzoek zijn ervaren begeleiders geïnterviewd. De begeleiders werkten bij twee zorgorganisaties met kinderen en jongeren met een zeer ernstig verstandelijke beperking (5-18 jaar). Ieder interview is thematisch geanalyseerd.

Resultaten

In deze interviewstudie zijn vier overkoepelende thema's gevonden. De eerste twee thema's richten zich op wat een interactiemoment betekenisvol maakt. Het derde en vierde thema gaan over wat het ontstaan van een betekenisvol interactiemoment beïnvloedt. De kern van elk thema is hieronder beschreven:

THEMA 1: "IK VOEL ME VERBONDEN"

Begeleiders geven aan dat zij zich tijdens een betekenisvol interactiemoment verbonden voelen met de persoon met een zeer ernstig verstandelijke beperking. Deze verbinding kan gedragsmatig, emotioneel en/of existentieel zijn.

- Een gedragsmatige verbinding ervaren begeleiders bijvoorbeeld als de persoon met een zeer ernstig verstandelijke beperking reageert op de begeleider of als deze het initiatief neemt tot een interactie.
- Een emotionele verbinding is bijvoorbeeld samen plezier hebben.
- Een existentiële verbinding ervaren begeleiders op momenten dat zij het gevoel hebben dat de persoon met

[lees verder >](#)

¹ In verband met de leesbaarheid wordt in deze factsheet de term 'mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking' gebruikt, waar 'mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking en mensen met een zeer ernstig verstandelijke meervoudige beperking' wordt bedoeld.

een zeer ernstig verstandelijke beperking en de begeleider elkaar 'echt' zien en dat zij elkaar accepteren in wie ze zijn. Ook gaat het om momenten dat begeleiders het gevoel hebben volledig samen te zijn in het nu.

Betekenisvolle interactiemomenten dragen voor begeleiders bij aan het gevoel van verbinding over langere tijd. De begeleider en de persoon met een zeer ernstig verstandelijke beperking leren elkaar gaandeweg steeds beter kennen. Zo kan een band ontstaan.

THEMA 2: "IK KAN VAN BETEKENIS ZIJN VOOR DE ANDER"

Begeleiders voelen tijdens een betekenisvol interactiemoment dat zij van betekenis kunnen zijn voor de persoon met een zeer ernstig verstandelijke beperking. Bijvoorbeeld als zij kunnen bijdragen aan zijn of haar emotioneel welbevinden en/of aan zijn of haar groei of ontwikkeling. Begeleiders geven aan dat dit niet altijd vanzelfsprekend is. Juist daarom zijn de momenten dat begeleiders voelen dat ze het verschil kunnen maken voor hen van betekenis.

THEMA 3: "IK HEB INVLOED"

Begeleiders benoemen dat zij zelf kunnen bijdragen aan het vaker voorkomen van betekenisvolle interactiemomenten. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat zij als begeleider met hun volledige aandacht bij de persoon met een zeer ernstig verstandelijke beperking kunnen zijn. Ook benoemen zij in dit verband relevante eigenschappen van de begeleider, zoals geduldig zijn.

THEMA 4: "IK GA OM MET CONTEXTUELE OMSTANDIGHEDEN"

Begeleiders ervaren in verband met praktische en organisatorische omstandigheden soms een spanningsveld tussen het willen en kunnen realiseren van betekenisvolle interactiemomenten met mensen met een zeer ernstig

verstandelijke beperking. Ook ervaren zij dat sommige ouders van cliënten en collega's andere activiteiten soms belangrijker lijken te vinden dan contact en interactiemomenten. Begeleiders hebben de indruk dat dit ook in visie en beleid aan de orde kan zijn. Dat kan voor begeleiders op gespannen voet staan met het maken van de keuze om tijd te nemen voor een contactmoment.

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van deze interviewstudie zijn de volgende aanbevelingen te doen:

- **Belang van betekenisvolle interactiemomenten erkennen en vertalen in beleid**

Begeleiders hechten grote waarde aan betekenisvolle interactiemomenten met mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking. Deze momenten dragen bij aan hun werkplezier en helpen hen het zorg-intensieve werk vol te houden.

Begeleiders geven echter ook aan dat zij uitdagingen ervaren in het creëren van omstandigheden die helpend zijn voor het ontstaan van een betekenisvol interactiemoment.

Het is goed om na te gaan hoe dit kan worden opgelost in de dagelijkse praktijk, in visie en in beleid.

- **Perspectief persoon met zeer ernstig verstandelijke beperking onderzoeken**

Begeleiders hebben het gevoel dat mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking de - voor begeleiders - betekenisvolle interactiemomenten ook waarderen. Ze benadrukken dit echter niet zeker te weten. Het zou goed zijn om meer zicht te krijgen op hoe mensen met een zeer ernstig verstandelijke beperking zelf zulke momenten beleven. Dat kan door het doen van observaties en het meten van lichamelijke reacties.

Auteurs: drs. Wieneke Penninga (Amerpoort/AWVB), dr. Sara Nijs (AWVB), prof. dr. Hedwig van Bakel (AW Jeugd) en prof. dr. Petri Embregts (AWVB)

Dit factsheet is gebaseerd op het artikel *Meaningful Moments of Interaction with People with Profound Intellectual Disabilities: Reflections from Direct Support Staff*.
[Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities](#)

Meer weten? Kijk voor meer informatie op www.awvb.nl of neem contact op met Lucienne Heerkens, kennismanager van de AWVB: g.c.j.heerkens@tilburguniversity.edu

www.awvb.nl